

Het leefklimaat van jongeren in Wilster

*Stap 2 van het stapsgewijs toezicht op basis van
het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg*

Instellingsrapport

Samenvatting

De Inspectie Jeugdzorg doet stapsgewijs onderzoek naar de kwaliteit van de gesloten jeugdzorg. De Inspectie Jeugdzorg heeft in 2009 en 2010 stap 1 uitgevoerd, het toezicht op de rechtspositie van jongeren in de gesloten jeugdzorg. In 2010 en 2011 komt stap 2 aan bod, het toezicht op opvoeding, dagprogrammering en personeel. De inspectie heeft het toezicht stap 2 toegespitst op het leefklimaat binnen de instelling, omdat een goed leefklimaat van de jongeren een randvoorwaarde voor hun behandeling is en omdat in de gesloten jeugdzorg jongeren tegen hun wil kunnen worden opgenomen.

De Inspectie Jeugdzorg voert het toezicht stap 2 uit samen met de Inspectie van het Onderwijs, omdat de samenwerking van instelling en school een belangrijke factor is als het gaat om een veilig en verantwoord leefklimaat. De inspecties richten zich daarbij op het onderwijs dat *binnen* de instelling wordt gegeven.

Bij Wilster wordt het onderwijs binnen de instelling verzorgd door Portalis.

In dit rapport geeft de Inspectie Jeugdzorg antwoord op de vraag in hoeverre de instelling in staat is om een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren te bieden.

De Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie van het Onderwijs geven samen antwoord op de vraag of de kwaliteit van de samenwerking van school en instelling voldoende is.

De Inspectie van het Onderwijs geeft een oordeel over de kwaliteit van het onderwijs in de school.

Het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg luidt dat de kwaliteit van het leefklimaat in Wilster voor jongeren *onvoldoende* is.

Belangrijke knelpunten daarbij zijn onder andere:

- Voor jongeren sluiten de dagprogramma's onvoldoende aan bij wat ze nodig hebben.
- Voor jongeren is op de leefgroep onvoldoende individuele aandacht.
- De pedagogische taak wordt onvoldoende door groepsleiders ingevuld, dit uit zich o.a. in onvoldoende regie van de groepsleiders op sommige groepen.
- Verschillen in sturing hebben tot gevolg dat er groepen zijn waarin de jongeren onvoldoende worden gestimuleerd.

Wilster komt goed uit het onderzoek wat betreft de mogelijkheden die jongeren hebben om binnen Wilster mee te doen aan verschillende activiteiten.

De inspectie beveelt aan dat de instelling zorgt dat binnen een half jaar alle indicatoren operationeel zijn. De inspectie wil binnen 6 weken een plan van aanpak ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij het leefklimaat van de jongeren gaat verbeteren. De inspectie zal het plan beoordelen.

Het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie van het Onderwijs luidt dat Wilster en Portalis *onvoldoende* samenwerken, waardoor een belangrijke voorwaarde voor een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren ontbreekt.

Belangrijke zaken die in de samenwerking verbeterd moeten worden zijn:

- De jongeren kunnen onvoldoende gericht werken aan hun perspectief, omdat school en instelling nog onvoldoende samenwerken met één plan.
- Het leefklimaat voor jongeren is minder veilig en voorspelbaar omdat school en onderwijs bij incidenten niet concreet genoeg uitwisselen en evalueren wat er is gebeurd.

De inspecties bevelen aan dat instelling en school zorgen dat binnen een half jaar alle indicatoren operationeel zijn. De Inspectie Jeugdzorg wil binnen 6 weken een plan van aanpak ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij de samenwerking met Portalis gaat verbeteren. De inspectie gaat ervan uit dat de instelling de school bij het plan zal betrekken. De inspectie zal het plan beoordelen.

De Inspectie van het Onderwijs beoordeelt de kwaliteit van het onderwijs op Portalis als *voldoende*.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Het leefklimaat in Wilster	9
2.1 Dagprogramma	9
2.2 Passende en aandachtvolle omgeving.....	11
2.3 Aandacht voor samenstelling leefgroep.....	13
2.4 Voldoende toegerust personeel leefgroep.....	14
Hoofdstuk 3 De samenwerking tussen Wilster en Portalis	17
3.1 Samenwerking instelling en school.....	17
Hoofdstuk 4 De bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs over Portalis.....	21
4.1 Dagprogramma	21
Hoofdstuk 5 Eindoordelen en aanbevelingen.....	23
5.1 Eindoordeel en aanbeveling Inspectie Jeugdzorg.....	23
5.2 Eindoordeel en aanbeveling Inspectie van het Onderwijs en Inspectie Jeugdzorg	24
5.3 Eindoordeel Inspectie van het Onderwijs	24
Bijlage 1 – Toetsingskader inspecties	25
Bijlage 2 – Het onderzoek van de Inspectie Jeugdzorg	29
Bijlage 3 – Inhoudelijke reactie van de instelling op het rapport	33

Hoofdstuk 1 Inleiding

Stapsgewijs toezicht op basis van het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg

In september 2008 heeft de MOgroep het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg vastgesteld. Het Kwaliteitskader bevat veldnormen voor de sector en is opgesteld door afgevaardigden van de gesloten jeugdzorgaanbieders samen met de betrokken inspecties; naast de Inspectie Jeugdzorg zijn dat de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de Inspectie van het Onderwijs.

Het nieuwe zorgaanbod is nog in ontwikkeling, daarom staan in het Kwaliteitskader *drie stadia* waarin de aanbieders van gesloten jeugdzorg moeten gaan voldoen aan deze normen. In navolging hiervan heeft de Inspectie Jeugdzorg toezicht in drie stappen gepland. Zij noemt dit het stapsgewijze toezicht, dat zij in 2008 op verzoek van de toenmalige minister voor Jeugd en Gezin is gestart bij alle instellingen voor gesloten jeugdzorg en dat loopt t/m 2012.

De Inspectie Jeugdzorg heeft in 2009 en 2010 stap 1 van het stapsgewijze toezicht uitgevoerd. Dit was het toezicht op de rechtspositie van jongeren in de gesloten jeugdzorg.

In 2010 en 2011 is de uitvoering van stap 2 van het stapsgewijze toezicht aan de beurt.

Stap 2: toezicht op een veilig en verantwoord leefklimaat

In stap 2 komen normen uit de volgende onderdelen van het Kwaliteitskader aan bod: opvoeding, dagprogrammering en personeel. De inspectie heeft het toezicht stap 2 toegespitst op het leefklimaat binnen de instelling¹, omdat een goed leefklimaat van de jongeren een randvoorwaarde voor hun behandeling is en omdat in de gesloten jeugdzorg jongeren tegen hun wil kunnen worden opgenomen. De inspectie onderzoekt in hoeverre de instellingen voor gesloten jeugdzorg in staat zijn om een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren te bieden.

De inspectie beoordeelt aan de hand van een toetsingskader of het leefklimaat veilig en verantwoord is. Over de invulling van dit toetsingskader heeft de inspectie nauw overleg gehad met de sector gesloten jeugdzorg, zodat het gaat om zoveel mogelijk gedeelde opvattingen over wat een veilig en verantwoord leefklimaat is. Daarnaast heeft de inspectie zich laten inspireren door jongeren die hebben beschreven wat maakt dat het leven op de groep voor hen veilig is². Zij noemen o.a. voldoende rust, regelmaat, ruimte en privacy; een aanpak gericht op herstel in plaats van beheersing; het benoemen wat goed gaat in plaats van wat verkeerd gaat; respect; vertrouwen, dat de groepsleiders het goede voorbeeld geven.

Goede samenwerking tussen school en instelling belangrijk voor een veilig en verantwoord leefklimaat

In het overleg over het toetsingskader heeft de sector gesloten jeugdzorg aangegeven dat ook de samenwerking met school een belangrijke factor is als het gaat om een veilig en verantwoord leefklimaat. Wanneer een jongere in de gesloten jeugdzorg behandeld wordt, werken de school en

¹ In het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg valt leefklimaat onder het thema opvoeding.

² Kwaliteitsstandaarden jeugdzorg Q4C, standaard 14. Zie ook bijlage 2.

de instelling tegelijkertijd met de jongere aan diens toekomst. De tijd die de jongere op school doorbrengt maakt een belangrijk deel uit van het dagprogramma. In een goede samenwerking versterken school en instelling elkaar en zorgen zij samen dat de jongere werkelijk een perspectief heeft voor zijn toekomst. Bij een ontbrekende of slechte samenwerking heeft de jongere daar zowel op school als op de leefgroep last van en wordt een belangrijke voorwaarde voor een veilig en verantwoord leefklimaat niet vervuld.

Omdat de samenwerking met onderwijs zo belangrijk is voert de inspectie het toezicht stap 2 uit samen met de Inspectie van het Onderwijs. De inspecties richten zich daarbij op het onderwijs dat *binnen* de instelling wordt gegeven. De Inspectie van het Onderwijs doet niet tegelijkertijd toezicht naar de kwaliteit van de school, wanneer zij een dergelijk toezicht kort voor het gemeenschappelijke toezicht nog heeft uitgevoerd bij de school. Het rapport van het eerdere toezicht bij de school wordt in dat geval als bijlage bij het rapport gevoegd. Wel wordt dan onderzocht hoe de samenwerking is tussen instelling en school. Bij Wilster heeft de Inspectie van het Onderwijs wel tegelijkertijd toezicht uitgevoerd.

Dit rapport

De Inspectie Jeugdzorg geeft in dit rapport antwoord op de vraag in hoeverre Wilster in staat is een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren te bieden. De Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg geven samen antwoord op de vraag of de kwaliteit van de samenwerking tussen school en instelling voldoende is.

Bij Wilster wordt het onderwijs binnen de instelling verzorgd door Portalis. De Inspectie van het Onderwijs heeft zoals eerder aangegeven tegelijkertijd onderzoek gedaan naar de kwaliteit van het onderwijs dat Portalis biedt. In hoofdstuk 4 staan de bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs over de school.

Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* staan de bevindingen van de Inspectie Jeugdzorg over het leefklimaat van de jongeren in de instelling.

In *hoofdstuk 3* staan de bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg over de kwaliteit van de samenwerking tussen school en de instelling.

In *hoofdstuk 4* staan de bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs over de school.

In *hoofdstuk 5* staan de eendoordelen van de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie van het Onderwijs en de aanbevelingen aan de instelling en de school.

In *bijlage 1* staat het toetsingskader. Hierin worden de thema's beschreven waarop de inspecties toetsen.

In *bijlage 2* staat de onderzoeksopzet van de Inspectie Jeugdzorg beschreven.

In *bijlage 3* staat de inhoudelijke reactie van de instelling op het rapport.

Hoofdstuk 2 Het leefklimaat in Wilster

Het onderzoek van de Inspectie Jeugdzorg naar het leefklimaat kent vier thema's waarin de verwachtingen van de inspectie zijn aangegeven. De verwachtingen staan in het toetsingskader, dat in bijlage 1 is opgenomen. De thema's zijn:

- *het dagprogramma (routine leefgroep en vrije tijd)*³;
- *passende en aandachtvolle omgeving*;
- *aandacht voor samenstelling groep*;
- *voldoende toegerust personeel leefgroep*.

Dit hoofdstuk bevat vier paragrafen die gewijd zijn aan de vier thema's. Elk thema is uitgewerkt in een criterium met bijbehorende indicatoren. De criteria geven weer wat de inspectie verwacht. De scores op de indicatoren geven aan in hoeverre een instelling aan de verwachting voldoet.

Elke paragraaf begint met een tabel met daarin het criterium en de scores van de inspectie per indicator op een tweepuntsschaal: operationeel en niet operationeel.⁴

In het toetsingskader in bijlage 1 geeft de inspectie per criterium aan wanneer zij het als operationeel beoordeelt. De inspectie verwacht voor elke indicator een score operationeel.

In de toelichting na de tabel staan de feitelijke bevindingen: wat de inspectie tijdens haar toezicht met betrekking tot de indicatoren heeft gehoord en gezien. Het is mogelijk dat de feitelijke bevindingen samen een genuanceerd beeld geven met positieve en negatieve aspecten. Wanneer de inspectie een indicator als *niet operationeel* beoordeelt, wordt voorafgaand aan de feitelijke bevindingen toegelicht welke bevindingen hebben geleid tot het oordeel.

2.1 Dagprogramma

Scores per indicator

Criterion	Operationeel	Niet operationeel
De instelling zorgt voor een passende dagbesteding en –structuur voor de jongeren		
Indicatoren		
Dagprogramma sluit aan bij behoeften jongeren		✓
Dagprogramma met voldoende en gevarieerd aanbod	✓	
Dagprogramma met invloed jongeren	✓	

³ De subthema's school en samenwerking tussen instelling en school komen aan bod in hoofdstuk 3.

⁴ De scores zijn dus anders dan in het toezicht stap 1, waarin sprake was van een vierpuntsschaal: afwezig, aanwezig, operationeel en geborgd. De reden hiervoor is dat het toezicht naar het leefklimaat zich bij uitstek richt op de praktijk. Beleid op het gebied van leefklimaat is nauwelijks aan de orde in het onderzoek.

Toelichting

Dagprogramma sluit onvoldoende aan bij behoeften jongeren

Het programma in de vroege ochtend is voor de jongeren te vol opeengepakt en sluit niet aan bij wat de jongeren nodig hebben. Ook maakt Wilster met de verplichte kamermomenten geen onderscheid tussen wat jongeren al aankunnen en nodig hebben. Ook al zitten jongeren in besloten groepen of in een latere fase van hun behandeling, toch zijn dezelfde kamermomenten verplicht als voor de jongeren die in de beginfase zijn. Om die reden beoordeelt de inspectie deze indicator als niet operationeel.

De indeling van het dagprogramma hangt samen met de manier waarop het rooster van de medewerkers is ingedeeld. Het ochtendprogramma is erg vol. De jongeren geven aan dat ze zich erg moeten haasten voor ze naar school moeten en dat zij zich daar erg onprettig bij voelen. De schooldag begint voor hen gestresst. Een verandering in het dagprogramma, bijvoorbeeld vroeger ontstaan is niet mogelijk door het moment waarop de dienst van de medewerkers begint.

Binnen Wilster volgen de jongeren gestructureerde dagprogramma's die zijn opgebouwd aan de hand van drie leefsfieren: de dagelijkse routine op de leefgroep, het schoolprogramma en de vrije tijd.

Wilster heeft gesloten en besloten groepen. De gesloten groepen zijn in het hoofdgebouw, de besloten groepen liggen daarbuiten, maar wel binnen de omheining. De besloten groepen zijn voor jongeren die meer vrijheden aankunnen. Vaak komen zij vanuit een gesloten groep wanneer zij verder in hun behandeling zijn, maar sommige jongeren worden bij opname al in een besloten groep geplaatst.

Wilster kent verschillende soorten gesloten en besloten groepen, gemengd en ongemengd, speciaal voor jongeren met een licht verstandelijke beperking en een groep die zich in het bijzonder richt op kort verblijf. De verschillende leefgroepen hebben eigen dagprogramma's, die gedeeltelijk aangepast zijn aan de problematiek van de jongeren. En binnen elke leefgroep krijgen de jongeren naarmate hun behandeling vordert meer vrijheden.

Wilster levert geen maatwerk als het gaat om het rustuur in de dagroutine. Op weekdays hebben alle jongeren dagelijks één rustuur op de kamer, op de dagen in het weekend zijn dit er twee. Hierin wordt geen onderscheid gemaakt in wat de jongeren aankunnen en nodig hebben: dit geldt ook voor de jongeren in de besloten groepen en de jongeren die in een latere fase van hun behandeling zitten. Jongeren kunnen het uur dat ze op hun kamer verblijven maar beperkt naar eigen keuze invullen. Ze moeten het doen met de spullen die ze, afhankelijk van de fase van hun behandeling, op hun kamer mogen hebben (zie verder onder: *Fysieke leefomgeving met invloed jongeren*). De jongeren vullen het rustuur vaak in met slapen.

Aanbod dagprogramma voldoende en gevarieerd genoeg

De inspectie beoordeelt deze indicator als operationeel, omdat het dagprogramma voor wat betreft de vrije tijd een behoorlijk aanbod heeft en voldoende variatie biedt.

Er worden in elke groep minimaal twee keer per week groepsactiviteiten georganiseerd, in sommige groepen gebeurt dit vaker. Verder is er binnen Wilster een verscheidenheid aan activiteiten waar jongeren individueel aan deel kunnen nemen. Dit zijn onder andere hardlopen, koken, zaalvoetbal, fitness, muziekles, Djembé, streetdance, sportzappen (proeven van

verschillende sporten), bezoek van een imam en een wekelijkse soos. Het aantal jongeren dat aan een activiteit deel kan nemen is beperkt.

Jongeren die in de besloten groepen verblijven kunnen afhankelijk van hun fase ook buiten de instelling aan activiteiten deelnemen. Ze moeten dan een plan maken voor wat ze willen gaan doen en dat met hun mentor doorspreken.

Jongeren hebben invloed op het dagprogramma

Binnen de mogelijkheden die het programma biedt, luisteren de groepsleiders naar wat de jongeren aangeven, daarom beoordeelt de inspectie deze indicator als operationeel.

De jongeren kunnen door middel van groepsvergaderingen en via de jongerenraad (alle groepen zijn hierin met 1 à 2 jongeren vertegenwoordigd) invloed uitoefenen op zaken die de hele groep of de hele instelling aangaan. In de groepsvergaderingen wordt bijvoorbeeld besproken welke groepsactiviteiten de groep gaat ondernemen.

De vrijheden die een jongere heeft voor de invulling van de vrije tijd hangt af van de fase waarin de jongere zich bevindt. Iedere jongere start in fase 1, in deze fase heeft een jongere bijna geen vrijheden. Zodra een jongere een bepaalde vrijheid heeft verworven wordt er gekeken naar de invulling daarvan. In de besloten groepen kunnen jongeren via het plan dat ze maken invloed uitoefenen op hun dagprogramma.

2.2 Passende en aandachtvolle omgeving

 criterium		
De instelling zorgt voor een aandachtvolle omgeving voor de jongeren	Operationeel	Niet operationeel
Indicatoren		
Goede kwaliteit fysieke leefomgeving	✓	
Fysieke leefomgeving met invloed jongeren	✓	
Respectvolle omgang	✓	
Aandachtvolle houding medewerkers ten opzichte van jongeren		✓

Toelichting

De fysieke leefomgeving is van voldoende kwaliteit

De inspectie beoordeelt deze indicator als operationeel, omdat het meubilair in de leefgroepen heel en netjes verzorgd is.

Meubilair dat kapot gaat, wordt vervangen. De groepen zijn overzichtelijk ingedeeld en ingericht. Groepsleiders en jongeren geven aan dat de leefgroepen niet erg gezellig zijn. De jongeren hebben een taak bij het schoonhouden en het koken op de groepen. Hoe vaak er op de groep zelf gekookt wordt, verschilt per groep. Als er niet op de groep zelf gekookt wordt, dan wordt er eten kant en klaar in bakken aangeleverd. Over dit eten zijn de jongeren minder te spreken.

Jongeren hebben invloed op hun fysieke leefomgeving

De jongeren hebben invloed op hoe hun eigen kamer eruit ziet. Tevens hebben ze invloed op de inrichting van de leefgroep. De inspectie beoordeelt deze indicator daarom als operationeel. De jongeren hebben een eigen kamer met een standaard inrichting, waarbij alle meubels vast zitten in de kamer (behalve de bureaustoel). Op de kamer zijn persoonlijke spullen toegestaan en kunnen de jongeren (niet aanstootgevende) posters ophangen. Naarmate de jongeren in een hogere fase komen, mogen ze meer spullen op hun kamer. In fase 3 mogen de jongeren vrijwel alles op hun kamer hebben, als het maar niet aanstootgevend of gevaarlijk is. Televisie kijken op de eigen kamer is mogelijk. De jongere moet dit wel als privilege verdienen. Alle groepen binnen Wilster krijgen jaarlijks een eigen budget. De jongeren mogen meepraten over waar het budget aan besteed wordt. Het budget dient voor noodzakelijke vervangingen, maar kan ook gebruikt worden voor bijvoorbeeld de inrichting of spelletjes, boeken of een keer voor nieuw servies.

De omgang is respectvol

De jongeren voelen zich over het algemeen serieus genomen en gerespecteerd door hun groepsleiders, daarom beoordeelt de inspectie deze indicator als operationeel.

Iedere jongere heeft een mentor en een schaduwmentor. Ook kunnen de jongeren een andere groepsleider benaderen als zij daar behoefte aan hebben. De jongeren hebben over het algemeen vertrouwen in de groepsleiders.

Binnen Wilster is er een gedragscode voor medewerkers waarin staat wat wel en niet mag. Groepsleiders zijn zich bewust van hun voorbeeldfunctie. Ze proberen er bijvoorbeeld op te letten dat ze gepaste kleding dragen en geen straattaal gebruiken. De medewerkers spreken elkaar ook aan op incorrect gedrag of taalgebruik. De afdelingsmanagers spreken de medewerkers aan op ongewenst gedrag. (zie verder onder: *Thema 4, Toerusting personeel: sturing en coaching*)

Houding medewerkers ten opzichte van jongeren onvoldoende aandachtvol

De inspectie beoordeelt deze indicator als niet operationeel, omdat er door een gebrek aan tijd en capaciteit onvoldoende ruimte is voor gerichte individuele aandacht. Het uitgangspunt bij Wilster is dat de groepsleiding zoveel mogelijk op de groep aanwezig is. Door de hoeveelheid administratieve taken is het voor de groepsleiders echter niet mogelijk zoveel op de groep te zijn als gewenst. Zowel de jongeren als de medewerkers geven aan dat het er door drukte op het kantoor vaak niet van komt aandacht te geven als een jongere dat nodig heeft. Vervolgens vergeten de groepsleiders soms om er op terug te komen. Het één op één contact met een jongere gaat soms niet door, ook al is het wenselijk. Het sociaal competentiemodel waarmee gewerkt wordt vraagt dat de groepsleiders steeds op een jongere kunnen reageren, maar als een groepsleider op kantoor zit, kan dat niet. Twee van de besloten groepen binnen Wilster zijn opgedeeld in twee kleinere groepen. De groepen met een capaciteit van twaalf jongeren zijn opgedeeld in twee eenheden met een capaciteit van zes jongeren. Per zes jongeren is er een groepsleider beschikbaar. Voor deze groepen is het tijdgebrek nog klemmender, omdat er geen ander aanspreekpunt is voor de jongeren dan deze ene groepsleider.

De afdelingsmanagers geven aan dat een speerpunt voor 2011 is: zo min mogelijk administratieve last en zoveel mogelijk primair proces. Voor deze bovengenoemde opgedeelde groepen is het de bedoeling dat er in 2011 één groepsleider bij komt per groep van 12 jongeren. Een medewerker zal tussen de twee eenheden bewegen en inspringen waar dat nodig is.

Op de groepen wordt rekening gehouden met de godsdienstige achtergrond van de jongeren. Het is binnen Wilster bijvoorbeeld mogelijk deel te nemen aan de Ramadan en bezoek te krijgen van een imam.

2.3 Aandacht voor samenstelling leefgroep

 criterium	Operationeel	Niet operationeel
De instelling heeft aandacht voor de samenstelling van de leefgroep		
Indicatoren		
Bewustzijn problematiek jongeren	✓	
Flexibele inzet personeel	✓	

Toelichting

Bij samenstelling van de leefgroep is de instelling zich bewust van de problematiek jongeren

De inspectie beoordeelt deze indicator als operationeel, omdat de instelling binnen haar mogelijkheden nagaat waar de jongere het best kan worden geplaatst. Dit gebeurt door een selectiefunctionaris voorafgaand aan de plaatsing van een jongere. Drie gedragswetenschappers vervullen de rol van selectiefunctionaris.

Wilster heeft de volgende variatie in groepen: een gesloten gemengde groep voor jongeren met een licht verstandelijke beperking, een besloten gemengde groep met de "doen wat werkt" methodiek voor jongeren die lang verblijf nodig hebben, een besloten gemengde groep met de "doen wat werkt" methodiek voor jongeren die aan een kort verblijf voldoende hebben. Verder reguliere gesloten en besloten jongensgroepen, reguliere gesloten en besloten meisjesgroepen en een reguliere gesloten gemengde groep. Binnen de instelling vindt doorstroom plaats van de gesloten naar de besloten groepen.

De selectiefunctionaris probeert voorafgaand aan de plaatsing zoveel mogelijk informatie over een jongere te verzamelen. Als er meerdere plekken zijn, wordt aan de hand van de achtergrond en de problematiek van de jongere bepaald op welke plek een jongere het beste past. Soms wordt een jongere tijdelijk in een bepaalde groep geplaatst (bijvoorbeeld als er tijdelijk geen geschiktere plek is) tot er ruimte is op de groep waar de jongere het beste past. Als er geen plek is voor een jongere, wordt ook gekeken of een andere jongere eerder kan doorstromen naar een open groep, zodat er ruimte vrijkomt.

Personeel wordt flexibel ingezet

De inspectie beoordeelt deze indicator als operationeel, omdat het deels mogelijk is medewerkers flexibel in te zetten als een jongere dat nodig heeft.

Wilster kent naast de pedagogisch medewerkers A en B, die werkzaam zijn op de leefgroepen ook medewerkers C. Deze medewerkers C hebben als functie het begeleiden van de jongeren in buitenactiviteiten als zij dat nog niet zelfstandig kunnen. De medewerkers C kunnen flexibel ingezet worden voor buitenactiviteiten. Flexibele inzet van medewerkers op de groepen is moeilijker, maar het gebeurt waar mogelijk. De unitplanners komen wekelijks bij elkaar om te kijken hoe de gaten in het rooster gevuld kunnen worden en waar extra personeel nodig is.

2.4 Voldoende toegerust personeel leefgroep

 criterium De instelling draagt zorg voor voldoende toegerust personeel	Operationeel	Niet operationeel
Indicatoren		
Verklaring omtrent gedrag medewerkers	✓	
Kennis en vaardigheden medewerkers		✓
Toerusting personeel: sturing en coaching		✓

Toelichting

Verklaringen omtrent gedrag medewerkers

Voor vaste en tijdelijke medewerkers en stagiaires vraagt de instelling een Uittreksel Justitiële Documentatie (UJD) aan. Dit uittreksel wordt afgegeven na een uitgebreider onderzoek dan het onderzoek dat tot een VOG leidt. De inspectie beoordeelt deze indicator daarom als operationeel.

Sinds enkele jaren vraagt Wilster een UJD aan. Het UJD wordt niet in het personeelsdossier van de medewerker opgenomen. Wel wordt de aanvraag, waarop wordt aangetekend op welke datum het UJD binnenkwam en dat er geen (bezwaarlijke) antecedenten op staan in het personeelsdossier opgenomen. Ook voor tijdelijke werknemers en stagiaires wordt een UJD aangevraagd. Vanaf het moment dat Wilster is begonnen met het aanvragen van het UJD is dit in alle onderzochte dossiers aanwezig voordat een medewerker in dienst treedt.

Kennis en vaardigheden: pedagogische vaardigheden in de praktijk onvoldoende

Jongeren in de gesloten jeugdzorg hebben ernstige problemen en vragen veel van de kennis en vaardigheden van de medewerkers zowel op pedagogisch gebied als voor wat betreft de specifieke problematiek van de jongeren. Wanneer de kennis en vaardigheden onvoldoende zijn, kunnen de medewerkers in de dagelijkse omgang niet het maatwerk leveren dat de jongeren in de gesloten jeugdzorg nodig hebben.

Vanwege onvoldoende pedagogische vaardigheden beoordeelt de inspectie deze indicator als onvoldoende.

De inspectie constateert dat er een verschil is tussen de gesloten en besloten groepen in de mate waarin jongeren gestimuleerd worden om gebruik te maken van de mogelijkheden binnen de instelling. In de besloten groepen is het meer vanzelfsprekend dat de jongeren gebruik maken van de mogelijkheden die Wilster biedt dan in de gesloten groepen. In de gesloten groepen zorgen medewerkers er minder voor dat jongeren iets met het aanbod doen. De medewerkers van de gesloten groepen geven aan dat de meeste jongeren toch geen zin hebben. Zij gaan meer uit van beperkingen van de jongeren dan van hun mogelijkheden in vergelijking met de medewerkers van de besloten groepen. Daarnaast is het voor de jongeren niet steeds duidelijk welk gedrag op de groep is toegestaan en wanneer. Er zijn regels hoe met elkaar om te gaan, maar jongeren worden daar niet consequent en op dezelfde manier op aangesproken. De jongeren geven aan dat de sfeer regelmatig dreigend wordt zonder dat de groepsleiding ingrijpt. Vaak grijpen ze pas in als de jongeren elkaar daadwerkelijk slaan. De pedagogische sanctie die vervolgens wordt opgelegd, is voor de jongeren geregeld niet te volgen, wanneer het slachtoffer en niet de dader(s) naar de kamer wordt gestuurd. Het groepsproces wordt volgens de geïnterviewde jongeren vooral overgelaten aan de groep. De inspectie heeft dit bij de observatie op een groep ook waargenomen. De gedragswetenschapper herkent dit beeld wel, maar alleen voor enkele groepen met heel complexe jongeren.

Alle groepsleiders hebben minimaal een MBO-opleiding (niveau SPW-4), een deel heeft of volgt een relevante HBO-opleiding. Nieuwe medewerkers volgen eerst 10 volle dagen een basistraining, bestaande uit: het sociaal competentiemodel, wetgeving en ingrijpen, psychopathologie en Equip. Vervolgens is er 2 keer per jaar een herhalingsstraining van de basistraining.

Voordat een jongere op de groep komt, wordt aan de medewerkers informatie over de jongere beschikbaar gesteld. Waar nodig wordt extra informatie aan de medewerkers beschikbaar gesteld tijdens besprekingen of via methodiek trainingen die door de gedragswetenschappers worden verzorgd.

Toerusting personeel: sturing en coaching is onvoldoende

De inspectie beoordeelt deze indicator als niet operationeel, omdat er geen duidelijke eenduidige sturing is.

Groepsleiders geven aan dat de verschillen in aanpak op de groepen heel groot zijn. De groepsleiders geven aan dat ze graag zouden willen dat de gedragswetenschappers meer op de groep zelf waarnemen, in plaats van informatie uit de tweede hand te gebruiken. De gedragswetenschapper geeft aan dat de aanwezigheid op de groepen per persoon varieert, maar dat er wel veel overleg is. Over de afdelingsmanagers geven de groepsleiders aan dat deze vrijwel niet hoeven in te grijpen omdat de teams behoorlijk zelfsturend zijn. Dat teams behoorlijk zelfsturend zouden zijn wordt door afdelingsmanagers en de gedragswetenschapper ontkend. Ook bij de afdelingsmanagers varieert hun aanwezigheid op de groepen per persoon.

De inspectie constateert dat het personeel op het gebied van empowerment niet eenduidig handelt, terwijl dat wel gewenst zou zijn. Het stimuleren van jongeren gebeurt immers niet op alle groepen voldoende.

Hoofdstuk 3 De samenwerking tussen Wilster en Portalis

Dit hoofdstuk gaat over het thema samenwerking tussen school en instelling. Het thema is uitgewerkt in een criterium met bijbehorende indicatoren. Het criterium geeft weer wat de inspecties verwachten. De scores op de indicatoren geven aan in hoeverre een school en een instelling aan de verwachting voldoen.

Het hoofdstuk begint met een tabel met daarin het criterium en de scores van de inspecties per indicator op een tweepuntsschaal: operationeel en niet operationeel.

In het toetsingskader in bijlage 1 geven de inspecties per criterium aan wanneer zij het als operationeel beoordelen. De inspecties verwachten voor elke indicator een score operationeel.

In de toelichting na de tabel staan de feitelijke bevindingen: wat de inspecties tijdens het toezicht met betrekking tot de indicatoren hebben gehoord en gezien. Het is mogelijk dat de feitelijke bevindingen samen een genuanceerd beeld geven met positieve en negatieve aspecten. Wanneer de inspecties een indicator als *niet operationeel* beoordelen, wordt voorafgaand aan de feitelijke bevindingen toegelicht welke bevindingen hebben geleid tot het oordeel.

3.1 Samenwerking instelling en school

Criterium De instelling en de school zorgen voor een aandachtvolle omgeving voor de jongeren	Operationeel	Niet operationeel
Indicatoren		
Onderwijs is een essentieel onderdeel behandeling	✓	
School en instelling werken voldoende samen bij de dagelijkse begeleiding van de jongeren	✓	
School en instelling werken voldoende samen bij het behandelplan		✓
School en instelling werken voldoende samen bij incidenten		✓

Toelichting

Onderwijs is een essentieel onderdeel van de behandeling

Omdat jongeren meestal snel instromen op de school en de school nauwelijks lesuitval heeft, beoordelen de inspecties deze indicator als operationeel.

De jongeren van Wilster komen vooral uit de regio. Doordat Portalis een steeds beter netwerk ontwikkelt in het Noorden van Nederland is er steeds sneller informatie beschikbaar van de vorige school. Daardoor kunnen de jongeren snel instromen in het onderwijs.

Na de grote vakantie zijn er relatief veel nieuwe jongeren, die vervolgens langer dan gebruikelijk moeten wachten voordat er een plek is in de instroomgroep van Portalis. Meestal is dit niet langer dan een week.

Wanneer docenten bijvoorbeeld ziek zijn en hun lessen niet kunnen geven, probeert de school deze lessen op te laten vangen door andere docenten. Lesuitval, waardoor een hele klas naar de groep wordt teruggestuurd komt nauwelijks voor.

School en instelling werken voldoende samen bij de dagelijkse begeleiding van de jongeren

De inspecties beoordelen deze indicator als operationeel, omdat er elke dag een overleg is georganiseerd tussen de instelling en de school. Tevens geven de groepsleiders in de ochtend mondeling door wat er zich op de groep heeft voorgedaan.

De schoolcoördinator verzamelt elke dag informatie uit de groepen. Leerlingen krijgen feedbackkaarten mee, die op school worden ingevuld.

Recentelijk is de aanpak op school veranderd. Dit heeft er toe geleid dat de afstand tussen de groepsleiders en de docenten is vergroot. Hiermee is ook het contact tussen de groepsleiders en de docenten verminderd. Om de uitwisseling tussen instelling en school verder te stroomlijnen op dit onderwerp, maar ook als het gaat om inhoudelijke afstemming, is er een werkgroep ingesteld: "waar een wil is, is een weg".

School en instelling werken onvoldoende samen bij het behandelplan

De instelling maakt behandelplannen en de school individuele handelingsplannen. De eerste plannen na opname bevatten niet steeds dezelfde doelen, omdat een vast overlegmoment ontbreekt om te controleren of de eerste weken van de jongeren in de instelling nog hebben geleid tot aanvullende doelen of gewijzigde doelen voor de behandeling. De inspecties beoordelen deze indicator daarom als niet operationeel.

Wilster heeft een behandelplan en Portalis een individueel handelingsplan. Beide plannen gaan uit van dezelfde visie. Bij de opname in de instelling worden doelen geformuleerd voor de jongere. De school maakt op grond van deze doelen binnen vier weken een eerste handelingsplan. De instelling gebruikt de eerste weken van het verblijf van de jongeren ook om te observeren of de doelen die bij opname zijn geformuleerd wel de juiste zijn en of ze moeten worden aangepast. Het behandelplan van de instelling na zes weken kan vanwege deze observatieperiode andere doelen bevatten dan het individuele handelingsplan van de school. Er is geen vast overlegmoment tussen school en instelling om te controleren of de eerste weken van de jongeren in de instelling nog hebben geleid tot aanvullende doelen of gewijzigde doelen voor de behandeling. Het kan in zo'n geval enige tijd duren voordat dit duidelijk wordt en de plannen wel op elkaar worden afgestemd. Bij de behandelplan besprekingen is bijna altijd een medewerker van de school aanwezig. Wanneer dit door omstandigheden niet mogelijk is, stelt de school schriftelijke informatie beschikbaar.

School en instelling werken onvoldoende samen bij incidenten

De inspectie beoordeelt deze indicator als niet operationeel, omdat de uitwisseling over incidenten onvoldoende is.

Er is te weinig duidelijkheid op de groep over de incidenten op school. Bij incidenten op school is een Way-out medewerker beschikbaar die de jongere uit de klas meeneemt, het incident met hem

bespreekt en hem vervolgens terug naar de klas of de groep begeleidt. De Way-out medewerker registreert het incident in een formulier, dat op de groep wordt afgegeven dan wel wordt gemaïld. De groepsleiders geven aan dat ze weinig met de informatie kunnen omdat de formulering niet concreet genoeg is. Op school worden de incidenten niet nabesproken. De planning van Wilster en Portalis is om per 1 januari 2011 een gezamenlijke registratie uit te gaan voeren; op dat moment wordt een overstap gemaakt naar een nieuw systeem (BRES).

Hoofdstuk 4 De bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs over Portalis

Tijdens het periodiek kwaliteitsonderzoek dat de Inspectie van het Onderwijs uitvoerde in januari en februari 2006 is geconstateerd dat het onderwijs bij de locatie Portalis te Groningen tekortkomingen vertoonde onder andere in het systeem van leerlingenzorg en onderdelen van het didactisch handelen. Deze zijn beschreven in het inspectierapport dat is vastgesteld op 9 mei 2006. De kwaliteit van het onderwijs is toen als *zwak* beoordeeld. In het kader hiervan voert de inspectie nu een onderzoek uit om na te gaan in hoeverre de eerder vastgestelde tekortkomingen zijn opgeheven.

De inspectie heeft zich bij haar onderzoek gebaseerd op het Toezichtkader speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs 2005. In het jaarwerkplan verantwoordt de inspectie welke wettelijke aspecten zijn onderzocht. Deze documenten zijn te vinden op www.onderwijsinspectie.nl.

Het onderzoek heeft geleid tot een rapport van bevindingen Kwaliteitsonderzoek bij Portalis te Groningen, cluster 4.

De bevindingen dienen ook ter beoordeling van een van de thema's in dit gemeenschappelijke onderzoek. Het gaat om het thema dagprogramma. Door de week maakt de school een belangrijk deel uit van het dagprogramma van de jongeren. De verwachtingen staan in het toetsingskader, dat in bijlage 1 is opgenomen.

4.1 Dagprogramma

Scores per indicator

Criterion		
De school zorgt voor een passende dagbesteding en dagstructuur voor de jongeren	Operationeel	Niet operationeel
Indicatoren		
De intake is van voldoende kwaliteit	✓	
Iedere leerling begint op het juiste niveau met onderwijs	✓	
School volgt vorderingen en ontwikkelingen voldoende	✓	
Per leerling een toegesneden handelingsplan	✓	
Aandacht voor de samenstelling van de schoolgroepen	✓	
Personeel is goed toegerust voor het werk	✓	

Toelichting

De intake is van voldoende kwaliteit

Tijdens de intakeprocedure bespreekt de school de voorgeschiedenis en de toekomstige schoolloopbaan met iedere leerling. Op basis van deze intake start de leerling in de oriëntatieklas.

Idealiter is dit de dag na plaatsing in Wilster, maar soms spelen logistieke problemen en pieken in aanmeldingen de school bij plaatsing parten en kost de plaatsing meer tijd.

Iedere leerling begint op het juiste niveau met onderwijs

Tijdens het verblijf in de oriëntatieklas, verifieert de school de voorgeschiedenis van de leerling en doet zij aanvullend onderzoek. Wanneer de school het aanbod en de aanpak passend bij de onderwijsbehoeften van de leerling in kaart heeft, plaatst zij de leerling in de uitstroomklas.

School volgt vorderingen en ontwikkelingen voldoende

De school neemt toetsen af om de vorderingen van leerlingen in kaart te brengen. Leerlingen kunnen staatsexamen en IVIO-examen doen en certificaten halen voor praktijkgerichte vakken. De sociale en in beperktere mate de emotionele ontwikkeling volgt de school aan de hand van een methode. Wanneer de emotionele ontwikkeling verder versterkt moet worden, is een individueel aanbod beschikbaar.

Per leerling een toegesneden handelingsplan

De resultaten van de intake, de beginsituatie, aangevuld met onder andere toetsgegevens en een uitstroomperspectief, het aanbod en de aanpak neemt de school op in het handelingsplan.

Aandacht voor de samenstelling van de schoolgroepen

De samenstelling van de groepen komt tot stand op basis van de leerroute van de leerling en zijn uitstroomprofiel. Elke leerling heeft een lesrooster op maat en volgt lessen in theorievakken en/of praktijkvakken.

Personeel is goed toegerust voor het werk

De school investeert in de onderwijsmedewerkers met gerichte scholing, training en intervisiegroepen. De school heeft inzicht in de beleving van de sociale veiligheid van het personeel door het afnemen van vragenlijsten. De fysieke veiligheid waarborgt de school onder andere door het inzetten van piepers. Voor aanvang van de schooldag begint het team met een bijeenkomst waar bijzonderheden uit de leefgroepen worden besproken die relevant zijn voor het onderwijs.

Hoofdstuk 5 Eindoordelen en aanbevelingen

In dit hoofdstuk oordeelt de Inspectie Jeugdzorg in hoeverre de instelling in staat is een veilig en verantwoord leefklimaat voor jongeren te bieden en oordelen de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg samen over de kwaliteit van de samenwerking tussen school en instelling.

Paragraaf 5.1 bevat het eindoordeel en de aanbeveling van de Inspectie Jeugdzorg over het leefklimaat in de instelling.

Paragraaf 5.2 bevat het eindoordeel en de aanbeveling van de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Jeugdzorg over de kwaliteit van de samenwerking tussen school en instelling.

Paragraaf 5.3 bevat het eindoordeel van de Inspectie van het Onderwijs over de kwaliteit van het onderwijs.

5.1 Eindoordeel en aanbeveling Inspectie Jeugdzorg

Het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg luidt dat de kwaliteit van het leefklimaat in Wilster voor jongeren onvoldoende is.

De instelling scoort 8 van de 12 indicatoren 'operationeel' en voldoet daarmee **onvoldoende** aan de verwachtingen van de inspectie.

Belangrijke knelpunten daarbij zijn onder andere:

- Voor jongeren sluiten de dagprogramma's onvoldoende aan bij wat ze nodig hebben.
- Voor jongeren is op de leefgroep onvoldoende individuele aandacht.
- De pedagogische taak wordt onvoldoende door groepsleiders ingevuld, dit uit zich o.a. in onvoldoende regie van de groepsleiders op sommige groepen.
- Verschillen in sturing hebben tot gevolg dat er groepen zijn waarin de jongeren onvoldoende worden gestimuleerd.

Wilster komt goed uit het onderzoek wat betreft de mogelijkheden die jongeren hebben om binnen Wilster mee te doen aan verschillende activiteiten.

Aanbeveling

De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg bij het thema het leefklimaat van jongeren op operationeel niveau dienen te functioneren. Nu dit bij Wilster bij vier indicatoren nog niet het geval is, beveelt de inspectie aan dat deze binnen een half jaar in ieder geval operationeel zijn.

De inspectie wil binnen 6 weken een plan van aanpak ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij het leefklimaat van de jongeren gaat verbeteren. De inspectie zal het plan beoordelen op volledigheid, realisme, en ambitie. Dat wil zeggen dat de inspectie nagaat of het plan aansluit op de tekortkomingen die de inspectie heeft geconstateerd en of het plan voldoende urgentie toont om de noodzakelijke verbeteringen aan te brengen.

5.2 Eindoordeel en aanbeveling Inspectie van het Onderwijs en Inspectie Jeugdzorg

Het eindoordeel luidt dat Wilster en Portalis onvoldoende samenwerken, waardoor een belangrijke voorwaarde voor een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren ontbreekt.

De school en de instelling scoren op 2 van de 4 indicatoren operationeel en voldoen daarmee niet aan de verwachtingen van de inspecties.

Belangrijke zaken die in de samenwerking verbeterd moeten worden zijn:

- De jongeren kunnen onvoldoende gericht werken aan hun perspectief, omdat school en instelling nog onvoldoende samenwerken met één plan.
- Het leefklimaat voor jongeren is minder veilig en voorspelbaar omdat school en onderwijs bij incidenten niet concreet genoeg uitwisselen en evalueren wat er is gebeurd.

Aanbeveling

De inspecties zijn van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg en de scholen bij het thema samenwerking op operationeel niveau dienen te functioneren. Nu dit bij Wilster en Portalis bij 2 indicatoren nog niet het geval is, bevelen de inspecties aan dat deze binnen een half jaar in ieder geval operationeel zijn.

De Inspectie Jeugdzorg wil binnen 6 weken een plan van aanpak ontvangen waarin de instelling beschrijft hoe zij de samenwerking met Portalis gaat verbeteren. De inspectie gaat ervan uit dat de instelling de school bij het plan zal betrekken. De inspectie zal het plan beoordelen op volledigheid, realisme, en ambitie. Dat wil zeggen dat de inspectie nagaat of het plan aansluit op de tekortkomingen die de inspectie heeft geconstateerd en of het plan voldoende urgentie toont om de noodzakelijke verbeteringen aan te brengen.

5.3 Eindoordeel Inspectie van het Onderwijs

De Inspectie van het Onderwijs beoordeelt de kwaliteit van het onderwijs op Portalis als voldoende.

Bijlage 1 – Toetsingskader inspecties

Toelichting op scoreclassificaties per criterium.

Thema's	Criteria	Indicatoren	Bronnen
dagprogramma (leeftijd)	De instelling zorgt dat het dagprogramma voldoende aansluit op de behoeften van jongeren	<ul style="list-style-type: none"> - jongeren ervaren dat het dagprogramma aansluit bij wat ze willen en aankunnen - medewerkers passen binnen de mogelijkheden het dagprogramma aan op wat jongeren willen en aankunnen 	jongeren medewerkers dagprogramma
	De instelling zorgt voor voldoende en gevarieerd aanbod in het dagprogramma	<ul style="list-style-type: none"> - jongeren ervaren dat er voldoende dagprogramma is met een gevarieerd aanbod - medewerkers zorgen voor voldoende dagprogramma met een gevarieerd aanbod 	jongeren medewerkers dagprogramma
	De instelling zorgt ervoor dat de jongeren voldoende invloed kunnen hebben op het dagprogramma	<ul style="list-style-type: none"> - jongeren ervaren dat zij invloed hebben op de invulling van het dagprogramma - medewerkers bieden jongeren de mogelijkheid om invloed te hebben op de invulling van het dagprogramma 	jongeren medewerkers
dagprogramma (school)	De intake van de school is van voldoende kwaliteit	<ul style="list-style-type: none"> - school heeft een heldere intakeprocedure waarbij voorgeschiedenis en toekomstige schoolloopbaan expliciet worden vastgelegd samen met de jongere 	jongeren documenten
	De school zorgt dat iedere leerling op het juiste niveau met het onderwijs begint	<ul style="list-style-type: none"> - commissie van begeleiding (CvB) bepaalt voor alle leerlingen de beginsituatie 	CvB leerlingendossiers
	De school volgt de vorderingen en ontwikkelingen van de leerlingen voldoende	<ul style="list-style-type: none"> - voor alle leerlingen is er een leerlingvolgsysteem en op basis van dit systeem wordt het onderwijs vormgegeven 	medewerkers school leerlingendossiers
	De school heeft per leerling een toegesneden handelingsplan	<ul style="list-style-type: none"> - de school heeft een aanbod en aanpak die past bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen verwoord in het handelingsplan 	medewerkers school leerlingendossiers
	De school heeft aandacht voor de samenstelling van de schoolgroepen	<ul style="list-style-type: none"> - de school bepaalt de samenstelling van de schoolgroepen aan de hand van de ontwikkelingsbehoeften van individuele jongeren 	medewerkers school jongeren lesobservaties

Thema's	Criteria	Indicatoren	Bronnen
Samenwerking instelling en school	<p>De school zorgt dat het personeel goed toegerust is voor het werk</p> <p>Het onderwijs is een essentieel onderdeel van de behandeling en heeft een vanzelfsprekende plaats</p>	<ul style="list-style-type: none"> - medewerkers worden structureel ondersteund bij het uitvoeren van hun dagelijkse werkzaamheden en maken gebruik van inwerkprogramma's, interne opleidingen en andere ondersteuningsvormen - bij opname in de instelling gaan jongeren zo snel mogelijk naar school - jongeren vertellen dat ze niet lang (1 à 2 weken) op plaatsing op school hebben gewacht - er is geen lesuitval waardoor jongeren niet naar school kunnen - de school registreert en analyseert de lesuitval 	<p>medewerkers school documenten</p> <p>jongeren medewerkers instelling en school documenten</p>
	<p>School en instelling werken voldoende samen bij de dagelijkse begeleiding van de jongeren</p> <p>School en instelling werken voldoende samen bij het handelingsplan</p> <p>School en instelling werken voldoende samen bij incidenten</p>	<ul style="list-style-type: none"> - de inhoud van het multidisciplinair overleg is vastgelegd en betreft in ieder geval de dagelijkse begeleiding van individuele jongeren, zowel op de groepen als op school - bespreken en evalueren van de handelingsplannen is ingebed in de overlegstructuur van de school en maakt onderdeel uit van het overleg met de instelling - de samenwerking tussen school en instelling is geformaliseerd en maakt deel uit van het instellingsbeleid - de procedure voor het melden en registreren van incidenten is bij de medewerkers bekend en wordt als zodanig ook toegepast - er is een overzichtelijke incidentenregistratie 	<p>medewerkers instelling en school</p> <p>medewerkers jongeren instelling en school leerlingendossiers</p>
Aandachtvolle omgeving	<p>De instelling zorgt voor een fysieke leefomgeving van voldoende kwaliteit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - toedracht en afhandeling van incidenten wordt grondig onderzocht en vastgelegd - jongeren zijn tevreden over hun fysieke leefomgeving - de leefgroepen zijn passend en veilig ingericht - de leefgroepen zijn zichtbaar schoon 	<p>jongeren medewerkers observatie</p>

Thema's	Criteria	Indicatoren	Bronnen
	De instelling zorgt ervoor dat de jongeren voldoende invloed kunnen hebben op hun fysieke leefomgeving	<ul style="list-style-type: none"> - jongeren ervaren dat zij invloed hebben op de inrichting van hun fysieke leefomgeving - medewerkers bieden jongeren de mogelijkheid invloed uit te oefenen op hun fysieke leefomgeving 	jongeren medewerkers observatie
	De instelling zorgt ervoor dat de omgang binnen de instelling voldoende respectvol is	<ul style="list-style-type: none"> - jongeren ervaren dat respect binnen de instelling belangrijk is - jongeren ervaren dat zij medewerkers kunnen vertrouwen - medewerkers zijn zich bewust van hun voorbeeldgedrag en geven zelf het goede voorbeeld 	jongeren medewerkers
	De instelling zorgt ervoor dat de medewerkers een aandachtvolle houding hebben ten opzichte van de jongeren	<ul style="list-style-type: none"> - jongeren ervaren dat er aandacht is voor hun interesses, familie, vrienden, identiteit, kleding, voeding, levensovertuiging, etc. - jongeren ervaren dat de medewerkers goed gedrag opmerken en complimenten maken - medewerkers hebben aandacht voor de interesses, familie, vrienden, identiteit, kleding, voeding, levensovertuiging, etc. van de jongeren - medewerkers belonen positief gedrag - medewerkers maken tijd en hebben aandacht voor de jongeren 	jongeren medewerkers
Aandacht voor samenstelling leefgroep	De instelling heeft aandacht voor de samenstelling van de leefgroepen	<ul style="list-style-type: none"> - medewerkers zijn zich bewust van de problematiek van de jongeren bij de samenstelling van de leefgroep 	medewerkers
	De instelling heeft aandacht voor de inzet van personeel	<ul style="list-style-type: none"> - de instelling gaat flexibel om met inzet personeel wanneer de problematiek van jongeren daar om vraagt 	medewerkers
Voldoende toegerust personeel	De instelling heeft alleen medewerkers met een VOG in dienst	<ul style="list-style-type: none"> - van medewerkers wordt een verklaring omtrent het gedrag gevraagd (VOG) 	personeelsdossiers medewerkers
	De instelling heeft medewerkers met voldoende kennis en vaardigheden in dienst	<ul style="list-style-type: none"> - medewerkers hebben voldoende pedagogische kennis. - medewerkers hebben voldoende kennis over de problematiek van de aanwezige populatie en handelen ernaar 	personeelsdossiers medewerkers jongeren

Thema's	Criteria	Indicatoren	Bronnen
		<ul style="list-style-type: none"> - medewerkers hebben voldoende vaardigheden 	
	De instelling zorgt dat het personeel goed toegerust is voor het werk	<ul style="list-style-type: none"> - De instelling stuurt/coacht medewerkers op hun werk in de leefgroep 	medewerkers

Bijlage 2 – Het onderzoek van de Inspectie Jeugdzorg

Aanleiding en probleemstelling

In september 2008 heeft de MOgroep het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg vastgesteld. Het Kwaliteitskader bevat veldnormen voor de sector en is opgesteld door afgevaardigden van de gesloten jeugdzorgaanbieders samen met de betrokken inspecties; naast de Inspectie Jeugdzorg zijn dat de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de Inspectie van het Onderwijs.

Het nieuwe zorgaanbod is nog in ontwikkeling, daarom staan in het Kwaliteitskader *drie stadia* waarin de aanbieders van gesloten jeugdzorg moeten gaan voldoen aan deze normen. In navolging van de drie stadia in het Kwaliteitskader, heeft de Inspectie Jeugdzorg toezicht in drie stappen gepland. Zij noemt dit het stapsgewijze toezicht, dat zij op verzoek van de minister voor Jeugd en Gezin uitvoert op alle instellingen voor gesloten jeugdzorg in de periode 2008 t/m 2012.

De Inspectie Jeugdzorg heeft in 2009 en 2010 stap 1 van het stapsgewijze toezicht uitgevoerd, inclusief enige hertoetsen bij instellingen die bij het toezicht in eerste instantie geen voldoende hadden gescoord. Dit was het toezicht op de rechtspositie van jongeren in de gesloten jeugdzorg⁵.

In 2010 en 2011 is de uitvoering van stap 2 van het stapsgewijze toezicht aan de beurt. Net als stap 1 vindt ook stap 2 plaats bij alle instellingen voor gesloten jeugdzorg.

De inspectie voert dit toezicht stap 2 uit samen met de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie voor de Gezondheidszorg. In stap 2 komen normen uit de volgende thema's in het Kwaliteitskader aan bod: Opvoeding, Dagprogrammering en Personeel.

Samengevat gaat het hier om het dagelijkse leven van de jongeren in de instelling en om randvoorwaarden voor behandeling.

Het belang van het kind staat voor de inspectie voorop. In stap 1 toetst de inspectie de rechtspositie van de kinderen en hoe er wordt omgegaan met hun verlot. In stap 2 wordt het leefklimaat binnen de instelling getoetst. Dat het leefklimaat de behandeling van de kinderen (en jongeren) ondersteunt, is volgens de inspectie een belangrijke randvoorwaarde voor het slagen van hun behandeling. Het Kwaliteitskader geeft onder het thema 'Opvoeding' een aantal normen over het leefklimaat die veelal open geformuleerd zijn.

De inspectie heeft zich voor de invulling van deze open normen door een aantal bronnen laten inspireren:

- een bijeenkomst "*Open normen*" die zij heeft georganiseerd met vertegenwoordigers uit "het veld" in oktober 2009;
- het boek "*Kwaliteitsstandaarden jeugdzorg Q4C. Wat kinderen en jongeren belangrijk vinden als ze niet thuis wonen*"⁶;

⁵ In de inleidende notitie aan de minister over het stapsgewijze toezicht wordt stap 1 het toezicht op de gesloten leefomgeving genoemd. De criteria over de rechtspositie zijn in het Kwaliteitskader onder dit thema opgenomen.

⁶ Onder redactie van Fiet van Berk en Leo Rutjes, Houten 2009.

- het rapport "*Goed bejegenen. Beginselen voor het omgaan met ingeslotenen*" van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming⁷;
- het artikel "*Pedagogisch handelen in de residentiële zorg. Zes uitgangspunten voor een goed pedagogisch klimaat*"⁸.

Deze bronnen zijn ook belangrijk geweest bij de keuze op welke criteria de inspectie zich bij het toezicht in het bijzonder zou richten en hoe de thema's Dagprogrammering en Personeel uit het Kwaliteitskader zijn ingevuld.

De samenwerking met de Inspectie van het Onderwijs betreft met name het thema Dagprogrammering, omdat hierin het onderwijs een essentieel onderdeel vormt. Het onderwijs kan wezenlijk bijdragen aan het perspectief van de jongeren. Daarnaast is goede samenwerking en uitwisseling tussen instelling en school een belangrijke voorwaarde voor een goede behandeling. De beide inspecties voeren samen het toezicht stap 2 uit, de Inspectie Jeugdzorg in de instelling en de Inspectie van het Onderwijs in de bijbehorende school.

De samenwerking met de Inspectie voor de Gezondheidszorg betreft met name het thema Personeel, omdat het van belang is dat het personeel voldoende toegerust is om een psychische of psychiatrische stoornis bij de jongeren te herkennen en om escalatie van problematisch gedrag te voorkómen. De Inspectie Jeugdzorg toetst deze criteria. De Inspectie voor de Gezondheidszorg komt in actie als de bevindingen van de Inspectie Jeugdzorg daartoe aanleiding geven.

De Inspectie Jeugdzorg toetst, gezien de richting van het onderzoek, niet *alle* normen met betrekking tot de thema's Opvoeding, Dagprogrammering en Personeel. De keuze van de criteria en indicatoren komt voort uit de bovengenoemde inspiratiebronnen.

Een thema dat vanuit de instellingen voor gesloten jeugdzorg en vanuit de jongeren wordt aangegeven als belangrijk voor het leefklimaat is de samenwerking en het contact met de ouders. Omdat de inspectie met de sector heeft afgesproken dat de samenwerking met de ouders in stap 3 van het toezicht wordt getoetst, zal dit onderdeel bij stap 2 niet aan de orde komen. Voor een goed leefklimaat is ook veiligheid een belangrijk criterium. Omdat dit al getoetst is in de entree-toets, komt dit criterium bij stap 2 niet uitgebreid meer aan de orde.

Vraagstelling

De inspectie heeft de volgende vraagstelling voor het onderzoek geformuleerd:

In hoeverre is de instelling voor gesloten jeugdzorg in staat een veilig en verantwoord leefklimaat voor de jongeren te bieden?

Werkwijze

Het onderzoek per instelling bestaat uit een analyse van gegevens van de instelling en een praktijktoets.

⁷ Versie 2010.

⁸ Door Netty Jongepier, Macha Struijk en Peer van der Helm, gepubliceerd in JeugdenCo, Kennis 01-2010.

Er zit een vaste volgorde in het onderzoek:

1. opvragen feitelijke informatie bij de instelling (voor zover nog niet bij de inspectie bekend) over
 - o groepsgrootte,
 - o aantal groepsleiders op de groep,
 - o verloop onder groepsleiders,
 - o opleidingsniveau groepsleiders,
 - o dagprogramma;
2. opvragen eigen score instelling op de indicatoren in het toetsingskader van de inspectie, vooraf te mailen aan de inspectie;
3. enquête op school kinderen / jongeren, af te nemen door de inspectie;
4. observaties op de leefgroepen;
5. interview met medewerker kwaliteit;
6. interviews met kinderen / jongeren;
7. interviews met groepsleiders;
8. interviews met gedragswetenschappers en teamleiders;
9. mogelijk analyse van enige cliëntendossiers.

De inspectie start met het analyseren van feitelijke informatie van de instellingen. De inspectie gebruikt de eigen scores van de instelling op de indicatoren in het toetsingskader om het toezicht op maat te maken.

De inspecteurs nemen daarna op de eerste dag van de praktijktoets een enquête af onder alle kinderen en jongeren met behulp van stemkastjes. Ook voert de inspectie observaties uit op de leefgroepen.

De inspectie analyseert mogelijk enige cliëntendossiers voor zover dit nodig is om eerder ingewonnen informatie te checken.

De werkwijze is zo ingericht dat deze betrouwbare informatie oplevert om het leefklimaat te beoordelen en de instellingen en de bewindspersoon op de hoogte te stellen van de kwaliteit, zodat waar nodig verbeteringen kunnen worden aangebracht.

De inspectie voert het toezicht uit in de tweede helft van 2010 en het eerste kwartaal van 2011 bij *alle* bestaande instellingen voor gesloten jeugdzorg. Bij instellingen met meerdere vestigingen streeft de inspectie naar toetsing van die vestiging die de inspectie nog niet eerder bezocht heeft.

Rapportage

De inspectie vraagt de instelling of het concept rapport feitelijke onjuistheden bevat en wat de inhoudelijke reactie van de instelling op het rapport is. Na verwerking van de feitelijke onjuistheden stelt de inspectie de rapportage vast. In het vastgestelde rapport neemt de inspectie de aanbevelingen aan de instelling op en, in een bijlage, de inhoudelijke reactie van de instelling. In het rapport komt een aparte paragraaf met het oordeel van de Inspectie van het Onderwijs over de school.

Als de inspectie de rapportages heeft vastgesteld, biedt zij deze aan aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en aan de instellingen zelf. De inspectie plaatst de vastgestelde rapporten op haar website.

De Inspectie Jeugdzorg schrijft na het toezicht stap 2 voor de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een geaggregeerde notitie over de resultaten van het toezicht stap 2.

Bijlage 3 – Inhoudelijke reactie van de instelling op het rapport

(Zie hierna.)

Reactie conceptrapport 'Het leefklimaat van jongeren in Het Poortje

Dhr. J. P. van der Vlugt, Het Poortje Jeugdinrichtingen, 25 maart 2011

In oktober en november 2010 is door de Inspectie Jeugdzorg en de Inspectie Onderwijs onderzoek gedaan naar het leefklimaat van de jongeren bij Wilster en Portalis, onderdeel van Het Poortje Jeugdinrichtingen. Het betrof hier de 2^e fase van het stapsgewijs toezicht op basis van het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg.

Aan de instelling is de mogelijkheid geboden een inhoudelijke reactie te formuleren. Deze inhoudelijke reactie richt zich vooral op de herkenbaarheid van de uitkomsten gezien de ontwikkelfase van de organisatie en gaat op één onderdeel kort in op de gekozen methodiek van de inspectie.

Vooraf stellen wij dat de uitkomsten van het rapport overeenkomen met het eigen beeld van mogelijke verbeterpunten in onze organisatie. In het nog op te stellen plan van aanpak zullen wij deze zaken dan ook voortvarend en serieus aanpakken. In deze memo nemen we graag de gelegenheid om de ontwikkeling van onze organisatie te schetsen, sinds we de overgang hebben gemaakt van een justitiële jeugdinrichting naar een gesloten behandelinstelling. Een ontwikkeling die volgens ons de uitkomsten van de rapportage in de juiste context zet.

Het Poortje Jeugdinrichtingen heeft drie jaren geleden, bij de overgang van justitiële jeugdinrichting naar een gesloten behandelinstelling, de hoogste prioriteit gegeven aan de implementatie van het nieuwe wettelijke kader vanuit de Gesloten Jeugdzorg. De rechtpositie van de jongere had, samen met het inbedden van het nieuwe wettelijke verlofkader, de meeste urgentie binnen onze organisatie. Om dit te bereiken is het interventiebeleid aangepast, zijn medewerkers opgeleid en is er nieuw verlofbeeld ontwikkeld en geïmplementeerd. Gelukkig bleek uit de positieve uitkomst van de toetsing door de Inspectie Jeugdzorg in de eerste fase van het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg, dat deze implementatie succesvol is verlopen.

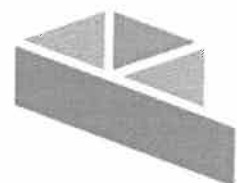
Hierna is de organisatie met de volgende stap aan de slag gegaan. Het ontwikkelen van een passend pedagogisch behandelklimaat. Hiervoor is een zorgvisie ontwikkeld, die leidend is voor het inrichten van een veilig en verantwoord leer-, leef en behandelklimaat binnen Wilster en Portalis. De basis van ons behandelklimaat wordt nu gevormd door het sociaal competentiemodel, het systeem van fasering en feedback en Equip. Er is, parallel aan deze ontwikkeling, flink geïnvesteerd in het opleiden van medewerkers en we stellen trots vast dat we in staat zijn gebleken om op deze wijze een flinke kwaliteitsslag te maken. Nu de basis op orde is richten we ons op een volgende stap. Namelijk het constant verbeteren en borgen van het bestaande leer-, leef en behandelklimaat, waardoor het bouwen aan trajectzorg verder mogelijk wordt.

Het mag duidelijk zijn dat al deze ontwikkelingen in een tempo van slechts enkele jaren veel heeft gevraagd van de organisatie. Er is veel geïnvesteerd in 'Plan' en 'Do' en we signaleren dat het tijd wordt om ons meer te richten op 'Check' en 'Act'. Enkele voorbeelden hiervan vinden we dan ook terug in de resultaten van het Inspectierapport. Een voorbeeld is de constatering dat er verbetering mogelijk is rond de '*één kind, één plan*' gedachte. Intern is eveneens geconstateerd dat de samenwerking tussen school en internaat voor verbetering vatbaar is. Een verbeteractie hiervoor is al opgenomen in het jaarplan 2011 van Wilster en Portalis.

De multidisciplinaire samenwerking rondom de jongere en de constatering van de inspectie dat hier sprake is van 'eilandvorming', is een herkenbaar beeld. Al deze zaken hangen samen met de eerdergenoemde ontwikkelfase van de organisatie. Naast bovenstaand geschetst beeld over de voortgang van de ontwikkelingen, zijn er gevolgen voor de inrichting van de organisatie. Het Poortje Jeugdinrichtingen verschuift momenteel haar focus van een verticale en functioneel aangestuurde organisatie (activiteitengericht), richting een horizontale en proces gestuurde organisatie (procesgericht). Deze kanteling van onze organisatie is noodzakelijk, om te voldoen aan de planmatige multidisciplinaire samenwerking rondom de jeugdige en om verder te kunnen bouwen aan de zorgtrajecten met ketenpartners. De verwachting is dat de reeds in gang gezette implementatie van het HKZ-kwaliteitssysteem hierbij een goed hulpmiddel kan zijn.

In het licht van bovenstaande, vinden wij het van groot belang dat het thema '*één kind, één plan*' zo duidelijk mogelijk voorop wordt gesteld door de gezamenlijke inspecties. Vanuit dat oogpunt was het ons inziens wel van toegevoegde waarde geweest als de toetsing van dit thema een gezamenlijke opdracht was geweest van zowel de Inspectie Jeugdzorg als de Inspectie Onderwijs.

Als laatste willen wij nog kort een kanttekening plaatsen bij de onderzoeksmethode die de Inspectie Jeugdzorg heeft toegepast. Het valt op dat, in vergelijking tot de toetsing van stap één, nadrukkelijker een keuze is gemaakt voor een perspectiefwisseling richting de beleving van de jongeren. In vergelijking met de oorspronkelijke criteria

en indicatoren van het kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg, is er sprake van een verschuiving richting belevingsindicatoren. Gezien het te toetsen thema, is het een logische gedachtengang dat de beleving van jongeren een belangrijk perspectief vormt om een goed beeld te krijgen van het leefklimaat in Het Poortje. Wij zijn echter wel van mening dat de balans in de onderzoeksmethode beter kan. Een juiste combinatie van zowel objectieve als subjectieve indicatoren had een evenwichtiger beeld gegeven van ons leefklimaat. Hierbij denken we aan het meenemen van objectieve factoren zoals opleidingsniveau, scholingsplan(nen) en intervisie. Deze indicatoren zullen het beeld van het leefklimaat voor ons positiever beïnvloeden. De uitkomsten die te maken hebben met de kwaliteit van de groepsleiding vinden wij op dit punt dan ook minder herkenbaar.

Los van deze inhoudelijke reactie, worden de verbeterpunten uit het rapport op dit moment serieus opgepakt en sluiten ze naadloos aan bij onze eigen ontwikkeling.

Dhr. J.P. van der Vlugt
Voorzitter Raad van Bestuur
Het Poortje Jeugdinrichtingen

